

DANIEL KEHLMANN

DÜNYANIN ÖLÇÜMÜ

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

♥ can
çağdaş

DANIEL KEHLMANN

DÜNYANIN
ÖLÇÜMÜ

Can Çağdaş

Die Vermessung der Welt

© 2005, Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg, Almanya

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2009

3. basım: Ocak 2019, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3900-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750739002

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

DANIEL KEHLMANN

DÜNYANIN
ÖLÇÜMÜ

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Ayça Sabuncuoğlu

♥can

Daniel Kehlmann'ın Can Yayınları'ndaki kitapları:

Ben ve Kaminski, 2007

En Uzak Yer, 2008

Sesler, 2010

F, 2015

Gitmeliydin, 2018

DANIEL KEHLMANN, 1975'te Münih'te doğdu. Felsefe ve edebiyat bilimi öğrenimi gördükten sonra, Kant'ın "yüce" kavramı üzerine doktora yaptı. Yazıları ve denemeleri *Der Spiegel*, *The Guardian*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* gibi pek çok dergi ve gazetede yayımlandı. yk, roman, deneme ve eleştiri alanlarında ürün veren Kehlmann'ın yapıtları bugüne kadar pek çok ödüle değer görüldü. Yazar, 2001'den bu yana Almanya'daki çeşitli üniversitelerde konuk ğretim yesi olarak ders veriyor. Mainz Bilimler ve Edebiyat Akademisi yesi olan Kehlmann, Viyana ve Berlin'de yaşıyor.

AYÇA SABUNCUOğLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boęaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'n bitirdi. Almanca ve İngilizceden eviriler yapıyor. Kitaplarını çevirdiği yazarlar arasında Raymond Carver, Stefan Zweig, Heinrich Böll, Franz Kafka, Joseph Conrad, Uwe Timm, Martin Walser ve Daniel Kehlmann var.

Yolculuk

Eylül 1828'de ülkenin en büyük matematikçisi, Berlin'deki Alman Doğa Araştırmacıları Kongresi'ne katılmak için doğup büyüdüğü şehirden yıllardır ilk kez ayrılacaktı. Elbette oraya gitmek istemiyordu. Aylarca reddetmiş, ama Alexander von Humboldt inadından vazgeçmemişti, ta ki kendisi zayıf bir ânında ve o günün hiç gelmeyeceği umuduyla kabul edene dek.

İşte şimdi Profesör Gauss yatakta saklanıyordu. Minna faytonun beklediğini ve yolun uzak olduğunu söyleyip kalkmasını isteyince, yastığa sarıldı ve gözlerini yumarak karısını ortadan yok etmeye çalıştı. Gözlerini yeniden açıp da Minna'yı yine orada bulunca, onu can sıkıcı, dar kafalı ve ahir ömrünün talihsizliği olarak nitelendirdi. Bunun da faydası olmayınca yorganı sıyırıp ayaklarını yere bastı.

Çok kızgın ve idareten yıkanmış halde merdivenden indi. Oturma odasında oğlu Eugen, hazır bavulla bekliyordu. Gauss onu görünce öfke krizine kapıldı: Pencerenin pervazında duran testiyi kırdı, ayağıyla ezdi ve bir tekmeyle etrafa savurdu. Eugen bir yandan, Minna öbür yandan ellerini onun omuzlarına koyduklarında ve kendisine iyi bakılacağını, çok yakında yine evde olacağını, bunun kötü bir düş gibi çabucak geçeceğini ısrarla sa-

vunduklarında bile sakinleşmedi. Ancak gürültüden rahatsız olan çok yaşlı annesi odasından çıkınca ve onun yanağını çimdikleyip, nerde benim cesur oğlum, diye sorunca, kendine geldi. İçtenlikten yoksun bir biçimde Minna'ya veda etti; düşüncelere dalarak kızının ve en küçük oğlunun başını okşadı. Sonra da arabacının yardımıyla faytona bindi.

Yolculuk eziyetliydi. Eugen'e beceriksiz dedi, boğumlu bastonu elinden aldı ve var gücüyle ayağına vurdu. Bir süre çatık kaşlarla pencereden baktı, sonra kızının ne zaman evleneceğini sordu. Neden onu kimse istemiyordu, sorun neredeydi?

Eugen uzun saçlarını geriye itti, iki eliyle kırmızı kasketini sıktı, yanıt vermek istemedi.

Konuş bakalım, dedi Gauss.

Dürüst olmak gerekirse, dedi Eugen, kız kardeşim güzel değil.

Gauss başını evet anlamında salladı, yanıt ona makul geldi. Bir kitap istedi.

Eugen az önce kapağını açmış olduğu kitabı ona verdi: Friedrich Jahn'ın *Alman Jimnastik Sanatı* [*Deutsche Turnkunst*]. En sevdiği kitaplardan biriydi.

Gauss okumaya çalıştı, ancak birkaç saniye sonra başını kaldırdı ve faytonun son moda deri süspansiyonundan yakındı; insanın alışık olduğundan daha çok midesi bulanıyordu. Çok yakında, diye açıkladı, makineler insanları ateşlenmiş bir merminin hızıyla şehirden şehire taşıyacak. O zaman Göttingen'den yarım saatte Berlin'e gelinecek.

Eugen kuşkuyla başını salladı.

Tuhaf ve haksız bir durum, dedi Gauss, varoluşun acınası rastlantısallığına iyi bir örnek, insanın belirli bir zamanda doğması ve istese de istemese de ona bağlı olması. İnsana geçmiş karşısında yakışsız bir avantaj sağlıyor ve onu geleceğin soytarısı haline getiriyor.

Eugen başını uykulu uykulu salladı.

Gauss, onunki gibi bir aklın bile insanlığın ilk dönemlerinde ya da Orinoco kıyılarında hiçbir şey başaramayacağını, buna karşılık iki yüz yıl içinde her aptalın onunla dalga geçebileceğini ve kişiliğiyle ilgili saçma sapan şeyler uydurabileceğini söyledi. Düşünüp taşındı, Eugen'e bir kez daha beceriksiz dedi ve kendini kitaba verdi. O okurken Eugen, gücenme ve öfkeden çarpılan yüzünü gizlemek için gözlerini büyük bir dikkatle fayton penceresinden dışarıya dikti.

Alman Jimnastik Sanatı, jimnastik aletleriyle ilgiliydi. Yazar, üzerine tırmanılabilsin diye uzun uzun düşünerek tasarladığı düzenekleri ayrıntılı bir biçimde betimliyordu. Bir tanesine kulplu beygir diyordu, bir başkasına denge aleti, yine bir başkasına atlama beygiri.

Herif aklını kaçırmış, dedi Gauss, pencereyi açtı ve kitabı dışarı fırlattı.

O benimdi, diye bağırdı Eugen.

Bana da aynen öyle geldi, dedi Gauss, uykuya daldı ve akşam sınır karakolunda yapılan at değişimine kadar uyanmadı.

Eski atların koşumları çıkarılıp yenilere takılırken, bir lokantada patates çorbası içtiler. Onlar dışında tek müşteri olan uzun sakallı ve çökük yanaklı zayıf bir adam, yan masadan gizlice onları süzüyordu. Rüyasında jimnastik aletleri görüp öfkelenen Gauss, bedensel unsurun gerçekten de tüm aşağılamaların kaynağı olduğunu söyledi. Eugen gibi ortalama bir beyin hemen hemen hiç hasta olmazken, kendisinininki gibi bir ruhun hastalıklı bir bedene hapsedilmiş olmasını, Tanrı'nın kötü espri anlayışının tipik bir örneği olarak görmüştü hep.

Eugen, çocukken ağır çiçek hastalığı geçirdiğini söyledi. Az kalsın atlatamıyordu. İşte, izleri hâlâ duruyor!

Evet, doğru, dedi Gauss, bunu unutmuştum. Pence-

renin önündeki posta atlarını gösterdi. Aslında, zenginlerin yolculuk için fakirlerden iki kat daha uzun zamana ihtiyaç duymaları şaka gibi. Posta idaresinin hayvanlarını kullananlar, onları her etaptan sonra değiştirebilir. Kendi hayvanları olanlarsa, hayvanlar dinlenene kadar beklemek zorunda.

Eee, ne olmuş yani, diye sordu Eugen.

Elbette, dedi Gauss, düşünmeye alışkın olmayan birine doğal gelir bu. Tıpkı, gençken baston taşıyıp yaşlıyken taşımama durumu gibi.

Bir üniversite öğrencisi beraberinde boğumlu bastonla gezer, dedi Eugen. Bu hep böyle olmuştur ve böyle kalacaktır.

Tahminen, dedi Gauss ve gülümsedi.

Konuşmadan çorbalarını kaşıkladılar, ta ki sınır karakolundan jandarma içeri girip pasaportlarını isteyene dek. Eugen ona geçiş belgesini verdi: Üniversite öğrencisi olmasına karşın sakıncasız olduğunu ve babasının eşliğinde Prusya toprağına ayak basabileceğini yazan bir saray sertifikası. Jandarma onu kuşkuyla inceledi, pasaportu kontrol etti, başını öne doğru salladı ve Gauss'a döndü. Onun yanında hiçbir şey yoktu.

Pasaport da mı yok, diye sordu jandarma şaşkınlıkla, bir kâğıt, bir damga, hiçbir şey yok mu?

Gauss, şimdiye dek böyle bir şeye hiç ihtiyaç duymadığını söyledi. En son Hannover sınırını yirmi yıl önce geçmişti. O zaman sorun yaşamamıştı.

Eugen, kim olduklarını, nereye ve kimin isteğiyle gittiklerini açıklamaya çalıştı. Doğa araştırmacıları toplantisı kraliyetin himayesinde gerçekleşiyordu. Onur ko-nuğu olarak babası bir bakıma kral tarafından davet edilmiş sayılırdı.

Jandarma bir pasaport istiyordu.

Siz bunu bilemezsiniz tabii, dedi Eugen, ama ba-

bam en ücra ülkelerde bile saygı görür, tüm akademilere üyedir, ilkgençliğinden beri matematiğin prensi olarak adlandırılır.

Gauss evet anlamında başını salladı. Derler ki, Napoléon benim uğruma Göttingen'i topa tutmaktan vazgeçmiş.

Eugen'in beti benzi attı.

Napoléon ha, diye tekrarladı jandarma.

Aynen öyle, dedi Gauss.

Jandarma, öncekinden biraz daha yüksek sesle, bir pasaport istedi.

Gauss başını kollarına dayadı ve kıpırdamadı. Eugen onu dürttü, ama nafiye. Benim için fark etmez, diye mırıldandı Gauss, eve gitmek istiyorum, benim için hiç fark etmez.

Jandarma şaşkın ve çaresiz, kasketini çekiştirdi.

O sırada yan masadaki adam işe karıştı. Bunların hepsi bitecek! Almanya özgür olacak, iyi vatandaşlar da rahatsız edilmeden yaşayacak ve yolculuk edecekler, bedenleri ve ruhları sağlıklı olacak, kâğıda falan da artık ihtiyaçları kalmayacak.

Jandarma kuşkuyla kimliğini istedi.

İşte bunu kastediyorum, diye sesini yükseltti adam ve ceplerini karıştırdı. Birden yerinden fırladı, sandalyesini çarpıp devirdi ve kendini dışarı attı. Jandarma birkaç saniye açık kapıya gözlerini dikip baktıktan sonra, kendini toplayıp arkasından koştu.

Gauss yavaşça başını kaldırdı. Eugen hemen yola devam etmeyi önerdi. Gauss başıyla onayladı ve ses çıkarmadan çorbanın geri kalanını içti. Jandarma kulübesi boş duruyordu, iki polis de sakallının peşine düşmüştü. Eugen'le arabacı birlikte bariyeri havaya kaldırdılar. Sonra da Prusya toprağına girdiler.

Gauss'un keyfi yerine gelmişti, neredeyse neşeliydi.

Diferansiyel geometri hakkında konuştu. Dolambaçlı yerlerde yolun nereye varacağını sezmek pek mümkün değildi. Kendisi bile ancak kaba hatlarıyla kavıyordu, Eugen vasatlığına sevinmeliydi, bazen insan çok korkardı. Sonra da acı geçen gençliğinden söz etti. Sert, itici bir babası vardı, Eugen kendini şanslı sayabilirdi. O ise her sözünü ölçüp tartardı. Bir keresinde babası aylık harçlığını sayarken hata yapmıştı, bunun üzerine ağlamaya başlamıştı. Babası yanlış düzeltince hemen susmuştu.

Eugen etkilenmiş gibi yaptı, oysa hikâyenin doğru olmadığını biliyordu. Hikâyeyi kardeşi Joseph uydurmuş ve yaymıştı. Bu arada babasının kulağına o kadar sık çalınmış olmalıydı ki, kendisi de buna inanır olmuştu.

Gauss rastlantıdan söz etmeye koyuldu, bilginin düşmanından; her zaman yenmek istemişti onu. Yakından bakılınca her olayın ardında sebep-sonuç dokusunun sonsuz inceliği görülürdü. İnsan yeterince geriye çekilince büyük desenler açığa çıkıyordu. Özgürlük ve rastlantı bir ortalama uzaklık sorunu, bir mesafe meselesi. Anlıyor musun?

Aşağı yukarı, dedi Eugen yorgun argın ve cepsaatine baktı. Pek doğru çalışmıyordu, ama sabahın üç buçuğu ile dört buçuğu arası olmalıydı.

Ancak olasılık kuralları, diye devam etti Gauss, ellerini ağrıyan sırtına bastırırken, kayıtsız şartsız geçerli değildir. Bunlar doğa yasaları değildi, istisnalar mümkündü. Örneğin kendininki gibi bir zihin ya da yadsınamaz biçimde sürekli aptalın tekinin şans oyunlarında kazanması. Hatta bazen, fizik yasalarının da salt istatistiksel çalıştığını, yani istisnalara izin verdiğini tahmin ediyordu: hayaletlere ya da düşüncelerin aktarılmasına.

Eugen bunun bir şaka olup olmadığını sordu.

Gauss bunu kendisinin de bilmediğini söyledi, gözlerini yumdu ve derin bir uykuya daldı.

Berlin'e ertesesi gün akşama doğru vardılar. Odak noktası ve düzeni olmayan binlerce küçük ev, Avrupa'nın en bataklık yerinde çığırından çıkmış bir yerleşim yeri. Görkemli yapılar dikilmeye daha yeni başlanmıştı: bir katedral, birkaç saray, Humboldt'un büyük keşif gezisinin buluntuları için bir müze.

Bir-iki yıl içinde, dedi Eugen, burası Roma, Paris ya da St. Petersburg gibi bir metropol olacak.

Asla, dedi Gauss. İğrenç şehir!

Fayton takır tukur parke taşları üzerinden tangırdayarak geçti. Atlar iki kez hırlayan köpeklerden ürktü, yan sokaklarda tekerlekler neredeyse ıslak kuma saplanıp kaldı. Ev sahipleri, Packhof dört numarada oturuyordu, şehrin ortasında, yeni müzenin inşaat alanının hemen arkasında. Yolu şaşırmasınlar diye, ince uçlu kalemle çok ayrıntılı bir kroki çizmişti. Birisi onları uzaktan görmüş ve geldiklerini haber vermiş olmalıydı, çünkü avluya girmelerinden birkaç saniye sonra evin kapısı savrulularak açıldı ve dört adam onlara doğru koşturdu.

Alexander von Humboldt, bembeyaz saçlı ufak tefek yaşlı bir beydi. Arkasından, elinde açık bloknotla bir sekreter, üniformalı bir ulak ve üzerinde tahta bir sandık olan bir sehpa taşıyan favorili genç bir adam geliyordu. Prova yapmışçasına pozisyon aldılar. Humboldt kollarını faytonun kapısına uzattı.

Hiçbir şey olmadı.

Aracın içinden telaşlı konuşmalar duyuldu. Hayır, diye sesini yükseltti birisi, hayır! Boğuk bir vuruş duyuldu, ardından üçüncü kez: Hayır! Sonra bir süre hiçbir şey.

Sonunda kapı açıldı ve Gauss dikkatle sokağa indi. Humboldt onun omuzlarını kavrayıp bunun nasıl bir onur olduğunu, Almanya, bilim ve kendisi için ne büyük bir an olduğunu yüksek sesle söyleyince, yerinden sıçrayıp geriledi.

Sekreter not aldı, tahta sandığın ardındaki adam tısladı: Şimdi!

Humboldt donakaldı. Bay Daguerre bu, diye fısıldadı, dudaklarını kıpırdatmadan. Himayesine aldığı bu adam, mevcut ânı ışığa duyarlı bir gümüş iyotlu tabakaya kaydedecek ve zamanın geçiciliğinden kurtaracak bir alet üzerinde çalışıyordu. Sakın kıpırdamayın lütfen!

Gauss eve gitmek istediğini söyledi.

Yalnızca bir saniye, diye fısıldadı Humboldt, bilemedin on beş dakika, oldukça ilerleme kaydedildi. Kısa süre öncesine kadar çok daha uzun sürüyordu, ilk denemelerde sırtının buna dayanamayacağını sanmıştı. Gauss kendini kurtarmak istedi, ama ufak tefek ihtiyar şaşkıncu bir güçle onu sımsıkı tuttu ve mırıldandı: Krala haber ver! Ulak koşarak uzaklaşmıştı bile. Sonra da, belli ki tam o sırada aklından geçtiği için: Not al, Warnemünde'deki bir fokun evcilleştirilme olasılığını kontrol et, koşullar uygun görünüyor, yarın bana rapor ver! Sekreter not aldı.

Hafifçe topallayarak faytondan ancak şimdi inen Eugen, geç bir saatte geldikleri için özür diledi.

Burada erken ya da geç saat yoktur, diye mırıldandı Humboldt. Burada yalnızca iş var, o da yapılıyor. Neyse ki ortalık hâlâ aydınlık. Kıpırdamayın!

Bir polis avluya girdi ve burada neler olduğunu sordu.

Daha sonra, diye tısladı Humboldt, dudaklarını birbirine bastırarak.

Bir toplaşma bu, dedi polis. Ya hemen dağılırsınız ya da görevimin gereğini yaparım.

Ben mabeyinciyim, diye tısladı Humboldt.

Efendim? Polis öne doğru eğildi.

Mabeyinci, diye tekrarladı Humboldt'un sekreteri. Saray mensubu.

Daguerre polisin resimden çıkmasını istedi.

Polis çatık kaşlarla geri çekildi. Birincisi, bunu herkes söyleyebilir; ikincisi, toplanma yasağı herkes için geçerli. Şuradaki de –Eugen’i gösterdi– besbelli öğrenci. Bu noktada durum iyice zorlaşıyor.

Hemen çekip gitmezsen, dedi sekreter, hayal bile edemeyeceğin dertler açılır başına.

Bir memurla böyle konuşulmaz, dedi polis duraksayarak. Size beş dakika veriyorum.

Gauss inleyerek Humboldt’un elinden kurtuldu.

Ah hayır, diye sesini yükseltti Humboldt.

Daguerre ayağını yere vurdu: Şimdi bu an sonsuza dek kayboldu!

Diğer hepsi gibi, dedi Gauss sakince. Diğer hepsi gibi.

Gerçekten de: Aynı gece, Gauss yan odada tüm evden duyulabilecek kadar yüksek sesle horlarken, Humboldt ışıklandırılmış bakır plakayı bir lupla incelediğinde, üzerinde hiçbir şey fark etmedi. Ve ancak bir süre sonra karmakarışık acayip şekiller beliriyor gibi geldi, bir suaaltı manzarasını andıran bir şeyin bulanık çizimi gibiydi. Ortasında bir el, üç ayakkabı, bir omuz, bir üniformanın kol kıvrımı ve bir kulağın alt kısmı. Yoksa değil mi? İç çekerek plakayı camdan dışarı attı ve plakanın boğuk bir sesle avlunun zeminine çarptığını duydu. Birkaç saniye sonra, daha önce başarısızlığa uğradığı her şey gibi, onu da unutmuştu.

Deniz

Alexander von Humboldt, yirmi beş yıl önce tropikal bölgelere yaptığı bir keşif gezisinden ötürü tüm Avrupa'da tanınmıştı. Yeni İspanya, Yeni Granada, Yeni Barcelona, Yeni Endülüs ve Birleşik Devletler'e gitmiş, Orinoco ile Amazon arasındaki doğal kanalı keşfetmiş, bilinen dünyanın en yüksek dağına çıkmış, binlerce bitki ve yüzlerce hayvan –kimisi canlı, çoğu ölü– toplamış, papağanlarla konuşmuş, toprak altından cesetler çıkarmış, yoluna çıkan her ırmağı, dağı ve gölü ölçmüş, topraktaki her deliğe girmiş ve herhangi birinin hayal edebileceğinden daha çok yemiş tatmış ve ağaca tırmanmıştı.

İki erkek kardeşten küçük olanıydı. Pek soylu olmayan varlıklı babaları genç yaşta ölmüştü. Annesi oğullarını nasıl yetiştireceğini Goethe'den başka kimseye sormamıştı.

Goethe ise şöyle yanıt vermişti: Bir çift kardeş ki, insani çabaların çokluğu kendini bu kadar belli ediyor, yani eylem ve zevke yönelik zengin olasılıklar en örnek biçimde gerçeklik haline geliyor; gerçekte bir oyun bu, akli umutla ve ruhu biraz olsun düşünceyle doldurmaya uygun.

Bu cümleyi kimse anlamadı. Ne anne ne de koca kulaklı cılız bir bey olan kâhyası Kunth. Benim anladığı-

ma göre, dedi Kunth sonunda, bir deney söz konusu. Bir tanesi kültür adamı olarak yetiştirilmeli, diğeri bilimadamı olarak.

Peki, hangisi ne olarak?

Kunth düşünüp taşındı. Sonra omuz silkti ve yazı tura atmayı önerdi.

Yüksek aylıklı on beş uzman onlara üniversite düzeyinde ders verdi. Küçük kardeş için kimya, fizik, matematik, ağabey için dil ve edebiyat, her ikisi için de Yunanca, Latince ve felsefe. Günde on iki saat, haftanın her günü, tenffüs ya da tatil olmadan.

Küçük kardeş Alexander az konuşurdu ve çelimsizdi, onu her şeye teşvik etmek gerekirdi, notları vasattı. Kendi başına bırakılırsa, ormanlarda gezer, böcek toplar ve onları kendi bulduğu sistemlere göre düzenlerdi. Dokuz yaşındayken, Benjamin Franklin tarafından icat edilmiş paratonerin aynısını yapmış ve başkentin yakınlarında oturdukları sarayın çatısına takmıştı. Almanya'daki ikinci paratonerdi bu; diğeri Göttingen'de fizik profesörü Lichtenberg'in çatısında duruyordu. Yalnızca bu iki yerde insan gökyüzüne karşı güvendeydi.

Ağabey bir meleği andırıyordu. Bir şair gibi konuşabiliyordu ve küçük yaşta ülkenin en ünlü adamlarına bilmiş bilmiş mektuplar yazıyordu. Onunla karşılaşan, hayran olmaktan kendini alamıyordu. On üç yaşında iki dil biliyordu, on dördünde dört, on beşinde yedi. Daha hiç cezalandırılmamıştı, kimse onun yanlış bir şey yaptığını anımsayamıyordu. İngiliz elçiyle ticaret politikası üzerine konuşuyordu, Fransız'la ayaklanmanın tehlikesi üzerine. Bir keresinde kardeşini ücra bir odadaki bir dolaba kilitlemişti. Ertesi gün bir uşak ufaklığı orada yarı baygın halde bulunca, çocuk kendi kendini kapadığını iddia etti; gerçeğe kimsenin inanmayacağını biliyordu. Başka bir sefer yemeğinde beyaz bir toz buldu. Fare zeh-

ri olduğunu fark edecek kadar kimyadan anlıyordu. Titreyen elleriyle tabağı kenara itti. Sofranın öbür tarafından ağabey esrareniz bir biçimde parlayan gözleriyle ona takdirle bakıyordu.

Sarayda hayaletler olduğunu kimse yadsıyamazdı. Boş koridorlarda ayak sesleri, kaynağı olmayan çocuk ağlamaları, bazen de, ortalıkta belirli belirsiz dolaşıp ciyak ciyak bir sesle kendisine ayakkabı bağı, küçük oyuncak mıknaıslar ya da bir bardak limonata satın alınmasını rica eden bir beyefendi şaşkınlık uyandırmazdı. Ama hayaletlerden daha ürkütücü olan, onlarla ilgili öykülerdi: Kunth'un iki oğlana okusunlar diye verdiği kitaplar, keşiflerden, açık mezarlardan, toprağın derinliklerinden çıkan ellerden, ölümler diyarında hazırlanan iksirlerden ve ölümlerin korkudan donakalmış dinleyicilerle konuştukları ruh çağırma seanslarından dem vuruyordu. Böyle şeyler çok modaydı ve henüz o kadar yeniydi ki, hiçbir alışkanlık dehşete karşı işe yaramıyordu. Kunth'un açıklamasına göre, bu gerekliydi, karanlıkla karşılaşma büyümenin bir parçasıydı, metafizik korkuyu tanımayan asla bir Alman erkeğı olamazdı. Bir keresinde Deli Aguirre'le ilgili bir öyküye rastladılar; kralını reddedip kendini imparator ilan etmişti. Benzeri görülmemiş, kâbus gibi bir yolculukta o ve adamları Orinoco boyunca ilerlemişlerdi; Orinoco kıyılarında ağaç altı çalılıkları o kadar sıkı ki, karadan gidilemiyordu. Kuşlar soyu tükenmiş halkların dillerinde bağınyordu ve başını kaldırıp bakarsan, kurucularının insan olmadığı mimarisinden belli kentler gökyüzüne yanıyordu. Hemen hemen hiçbir araştırmacı henüz bu yöreye ulaşmamıştı, güvenilir bir harita da yoktu.

Ama ben yapacağım, dedi küçük kardeş. Oraya yolculuk edeceğim.

Tabii tabii, diye yanıt verdi ağabey.

Ciddi söylüyorum!

18. yüzyıl sona ererken iki genç Alman birbirinden habersiz aynı hayali kurar: Bilimin ışığında dünyayı ölçmenin peşindedirler. Coğrafyacı Alexander von Humboldt bu uğurda Güney Amerika'nın balta girmemiş ormanlarında, sarp dağlarda, ilkel kabileler arasında mücadele eder, zehirler tadar, obruklara, mağaralara, maden ocaklarına girer, volkanlara tırmanır. Bulduğu her gölü, her ırmağı, her dağı, her çukuru ölçer. Matematikçi ve astronom Carl Friedrich Gauss ise yaşadığı şehirden hiç çıkmaz; yaşamı formüllerden, hesaplamalardan ibarettir. Yıldızların tüm hareketlerini tek satırlık kısa bir formülde toplamayı düşler, zamanın bükülebileceğini müjdelir.

Çünkü dünyayı ölçmek onun sırlarını çözmek, dahası ona hükmetmek demektir, insan aklı bunu başarabilir. Bu iki bilim insanının çabaları dünyayı değiştirir. Gelgelelim 1828'de Berlin'de bir bilim kongresinde karşılaşmalarında dünyanın onlara bir sürprizi olacaktır.

Daniel Kehlmann, romanlarında varoluş ile görünen arasındaki uyumsuzlukla oyun oynamayı seven bir yazar ve yirmiden fazla dile çevrilen bu romanında bilimsel aklın egemenlik düşleri üzerinden kuruyor oyununu. *Dünyanın Ölçümü*, iki dâhinin arzularına ve zaaflarına mercek tutarken bilimin gerçeklik tasarımını da sorgulayan bir roman; katıksız hırslara nüktedan bir cevap.

"En sevdiğim Alman romancı."
Ian McEwan, *The Sunday Times*

"Kehlmann günümüzün en parlak, okuması
en zevkli yazarlarından biri."
- Jeffrey Eugenides

#bilim #doğa #matematik #astronomi #coğrafya #keşif #rasyonalizm
#aydınlanma

 can roman

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN 978-975-07-3100-2

9 789750 739002